GR II W CZASACH ZARAZY
5. WYKŁAD ZDALNY

Wiązki główne z grupą strukturalną

Nasz tour d'horizon po krainie grup i algebr Liego dał nam do ręki intuicje i narzędzia formalne nieodzowne do sprawnego i konstruktywnego poruszania się w środowisku struktur geometrycznych kluczowych dla modelowania symetrii lokalnych (a ściślej: ulokalnionych symetrii globalnych) w mechanice klasycznej i teorii pola. Wracamy teraz do ich szczegółowej dyskusji.

Definicja 1. Niechaj G będzie grupą Liego. **Wiązka główna** o **grupie strukturalnej** G to wiązka włóknista

$$(\mathsf{P}_{\mathrm{G}}, B, \mathrm{G}, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}})$$

o składowych:

- przestrzeń totalna P_{G} z wolnym działaniem prawostronnym $r.$ grupy strukturalnej G, które jest przechodnie we włóknie nad (dowolnym) punktem bazy, co opisuje diagram przemienny
$$\begin{tikzcd} \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times \mathrm{G} \arrow[r, "r"] \arrow[d, "\mathrm{pr}_1"'] & \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \arrow[d, "\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}"] \\ \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \arrow[r, "\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}"'] & B \end{tikzcd} \;;$$
- lokalne trywializacje
$$\tau_i \;:\; \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}^{-1}(\mathcal{O}_i) \xrightarrow{\cong} \mathcal{O}_i \times \mathrm{G}\,, \quad i \in I$$
stowarzyszone z pokryciem otwartym $\mathscr{O} = \{\mathcal{O}_i\}_{i\in I}$ bazy B i G-ekwiwariantne względem działań prawostronnych: r na dziedzinie oraz regularnego $\wp$ na drugim czynniku kartezjańskim przeciwdziedziny,
$$\widetilde{\wp}^i \equiv \mathrm{id}_{\mathcal{O}_i} \times \wp \;:\; (\mathcal{O}_i \times \mathrm{G}) \times \mathrm{G} \longrightarrow \mathcal{O}_i \times \mathrm{G} \;:\; \big((x,g),h\big) \longmapsto (x, g\cdot h)\,,$$
tj. spełniające warunki
$$\tau_i \circ r_g = \widetilde{\wp}^i_g \circ \tau_i\,, \qquad i \in I\,.$$

Podwiązka główna o grupie strukturalnej H wiązki głównej $(\mathsf{P}_{\mathrm{G}}, B, \mathrm{G}, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}})$ to podwiązka $(\mathsf{P}_{\mathrm{H}}, B, \mathrm{H}, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \restriction_{\mathsf{P}_{\mathrm{H}}})$ tejże wiązki (włóknistej) o grupie strukturalnej będącej podgrupą Liego $\mathrm{H} \subset \mathrm{G}$.

Morfizm wiązek głównych $(\mathsf{P}_{\mathrm{G}_\alpha}, B_\alpha, \mathrm{G}_\alpha, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}_\alpha}})$, $\alpha \in \{1,2\}$ o działaniach odnośnych grup strukturalnych r^α to trójka (Φ, f, φ) złożona z morfizmu wiązek włóknistych

$$(\Phi, f) \;:\; (\mathsf{P}_{\mathrm{G}_1}, B_1, \mathrm{G}_1, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}_1}}) \longrightarrow (\mathsf{P}_{\mathrm{G}_2}, B_2, \mathrm{G}_2, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}_2}})$$

oraz homomorfizmu grup topologicznych (wzgl. Liego) pozostających w relacji wyrażanej przez diagram przemienny

(1)
$$\begin{tikzcd} \mathsf{P}_{\mathrm{G}_1} \times \mathrm{G}_1 \arrow[r, "r^1"] \arrow[d, "\Phi\times\varphi"'] & \mathsf{P}_{\mathrm{G}_1} \arrow[r, "\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}_1}}"] \arrow[d, "\Phi"] & B_1 \arrow[d, "f"] \\ \mathsf{P}_{\mathrm{G}_2} \times \mathrm{G}_2 \arrow[r, "r^2"'] & \mathsf{P}_{\mathrm{G}_2} \arrow[r, "\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}_2}}"'] & B_2 \end{tikzcd} \,.$$

Przykłady 1.

(1) Trywialna wiązka główna nad B o grupie strukturalnej G, czyli
$$(B \times \mathrm{G}, B, \mathrm{G}, \mathrm{pr}_1)\,.$$

(2) Wiązka reperów wiązki wektorowej $\mathbb{V}$ modelowanej na $\mathbb{K}^{\times n}$, czyli
$$\big(\mathsf{F}_{\rm GL}\mathbb{V}, B, \mathrm{GL}(n;\mathbb{K}), \pi_{\mathsf{F}_{\rm GL}\mathbb{V}}\big)\,,$$
w szczególności zaś – **wiązka reperów nad rozmaitością** (albo **wiązka baz nad rozmaitością**) M wymiaru n, czyli
$$\big(\mathsf{F}_{\rm GL}\mathsf{T}M, M, \mathrm{GL}(\mathsf{T}M) \cong \mathrm{GL}(n;\mathbb{R}), \pi_{\mathsf{F}_{\rm GL}\mathsf{T}M}\big)\,.$$

(3) **Rozwłóknienie Hopfa**
$$\big(\mathrm{SU}(2) \equiv \mathbb{S}^3, \mathbb{S}^2, \mathrm{U}(1), \pi_{\mathrm{SU}(2)/\mathrm{U}(1)}\big)\,.$$

Definicja 2. Przyjmijmy zapis Def. 1 i niechaj
$$\mathsf{P}_{\rm G} \times_B \mathsf{P}_{\rm G} := \{\ (p_1, p_2) \in \mathsf{P}_{\rm G} \times \mathsf{P}_{\rm G} \quad | \quad \pi_{\mathsf{P}_{\rm G}}(p_1) = \pi_{\mathsf{P}_{\rm G}}(p_2)\ \}$$
będzie produktem włóknistym. **Odwzorowanie ilorazowe** na wiązce głównej $(\mathsf{P}_{\rm G}, B, \mathrm{G}, \pi_{\mathsf{P}_{\rm G}})$ to odwzorowanie
$$\phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}\ :\ \mathsf{P}_{\rm G} \times_B \mathsf{P}_{\rm G} \longrightarrow \mathrm{G}$$
określone przez warunek
$$\forall_{(p_1,p_2)\in \mathsf{P}_{\rm G}\times_B \mathsf{P}_{\rm G}}\ :\ p_2 = p_1 \triangleleft \phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}(p_1, p_2)\,.$$

Uwaga 1. O postulowanej gładkości odwzorowania ilorazowego najłatwiej jest przekonać się przy użyciu trywializacji lokalnych. Istotnie, niechaj $p_1, p_2 \in (\mathsf{P}_{\rm G})_x$, $x \in \mathcal{O}_i$, $i \in I$, przy czym $p_\alpha = \tau_i^{-1}(x, g_\alpha)$, $\alpha \in \{1, 2\}$ dla pewnych elementów $g_\alpha \in \mathrm{G}$, a wtedy wobec równości
$$p_2 = \tau_i^{-1}(x, g_2) \equiv \tau_i^{-1}\big(x, g_1 \cdot (g^{-1} \cdot g_2)\big) = \tau_i^{-1}(x, g_1) \triangleleft \big(g^{-1} \cdot g_2\big) \equiv p_1 \triangleleft \big(g^{-1} \cdot g_2\big)$$
otrzymujemy reprezentację lokalną odwzorowania ilorazowego:
$$\phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}(p_1, p_2) \equiv g^{-1} \cdot g_2 = \mathrm{m}\big(\mathrm{Inv} \circ \mathrm{pr}_2 \circ \tau_i(p_1), \mathrm{pr}_2 \circ \tau_i(p_2)\big)\,,$$
daną w postaci superpozycji odwzorowań gładkich (m jest operacją binarną w G), więc gładką.

Podstawowe własności strukturalne odwzorowania ilorazowego, z których przyjdzie nam korzystać niebawem, opisuje

Stwierdzenie 1. Przyjmijmy zapis Def. 2. Odwzorowanie ilorazowe spełnia warunki wyrażone przez następujące diagramy przemienne:

(DM1) skośna symetria
$$\begin{tikzcd} \mathsf{P}_{\rm G} \times_B \mathsf{P}_{\rm G} \arrow[r, "\tau_{\mathsf{P}_{\rm G},\mathsf{P}_{\rm G}}"] \arrow[d, "\phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}"'] & \mathsf{P}_{\rm G} \times_B \mathsf{P}_{\rm G} \arrow[d, "\phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}"] \\ \mathrm{G} \arrow[r, "\mathrm{Inv}"'] & \mathrm{G} \end{tikzcd}\ ,$$
gdzie $\tau_{\mathsf{P}_{\rm G},\mathsf{P}_{\rm G}}\ :\ \mathsf{P}_{\rm G} \times_B \mathsf{P}_{\rm G}\ \circlearrowleft\ :\ (p_1, p_2) \longmapsto (p_2, p_1)$ jest (obciętą do produktu włóknistego) transpozycją kanoniczną, czyli
$$\forall_{(p_1,p_2)\in \mathsf{P}_{\rm G}\times_B \mathsf{P}_{\rm G}}\ :\ \phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}(p_2, p_1) = \phi_{\mathsf{P}_{\rm G}}(p_1, p_2)^{-1}\,;$$

(DM2) warunek 1-kocyklu

$$\begin{tikzcd}
\mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \arrow[rr, "{(\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \circ \mathrm{pr}_{1,2}, \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \circ \mathrm{pr}_{2,3})}"] \arrow[rrd, "\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \circ \mathrm{pr}_{1,3}"'] & & \mathrm{G} \times \mathrm{G} \arrow[d, "M"] \\
& & \mathrm{G}
\end{tikzcd},$$

gdzie $\mathrm{pr}_{i,j} \ : \ \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \longrightarrow \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \ : \ (p_1, p_2, p_3) \longmapsto (p_i, p_j), \ (i,j) \in \{(1,2),(2,3),(1,3)\}$ jest (obciętym do produktu włóknistego) rzutem kanonicznym, czyli

$$\forall_{(p_1,p_2,p_3) \in \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \ : \ \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_2,p_3) \circ \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_1,p_3)^{-1} \circ \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_1,p_2) = e\,;$$

(DM3) G-ekwiwariantność

$$\begin{tikzcd}
\mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \arrow[d, "\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}"'] & (\mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}}) \times \mathrm{G} \arrow[l, "{(r \circ \mathrm{pr}_{1,3}, \mathrm{pr}_2)}"'] \arrow[r, "\mathrm{id}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \times r"] \arrow[d, "\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}} \times \mathrm{id}_{\mathrm{G}}"] & \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \arrow[d, "\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}"] \\
\mathrm{G} & \mathrm{G} \times \mathrm{G} \arrow[l, "\ell \circ (\mathrm{Inv} \times \mathrm{id}_{\mathrm{G}}) \circ \tau_{\mathrm{G},\mathrm{G}}"] \arrow[r, "\wp"'] & \mathrm{G}
\end{tikzcd},$$

czyli

$$\forall_{(p_1,p_2) \in \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_B \mathsf{P}_{\mathrm{G}}, \ g_1, g_2 \in \mathrm{G}} \ : \ \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_1 \triangleleft g_1, p_2 \triangleleft g_2) = g_1^{-1} \cdot \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_1,p_2) \cdot g_2\,.$$

Dowód: Oczywisty. □

Nie zawsze mamy do czynienia z pełnym „pakietem" obiektów wymienionych w definicji wiązki głównej. Warto zatem zastanowić się, które z jej elementów mają naturę *konstytutywną*, tj. determinują istnienie struktury wiązki głównej na rozmaitości. Odpowiedzi na tak postawione pytanie przynosi

Stwierdzenie 2. Niechaj P, B będą rozmaitościami i niech G będzie grupą Liego. Zakładamy też, że jest określona surjektywna submersja $\pi \ : \ \mathsf{P} \longrightarrow B$ oraz gładkie działanie prawostronne $r_{\cdot} \ : \ \mathsf{P} \times \mathrm{G} \longrightarrow \mathsf{P}$ grupy G na P. Jeśli działanie $r_{\cdot}$ jest swobodne, jego orbity pokrywają się z poziomicami π, a odwzorowanie $\phi_{\mathsf{P}} \ : \ \mathsf{P} \times_B \mathsf{P} \longrightarrow \mathrm{G}$ określone (jednoznacznie) przez warunek

$$\forall_{(p_1,p_2) \in \mathsf{P} \times_B \mathsf{P}} \ : \ p_2 = r_{\phi_{\mathsf{P}}(p_1,p_2)}(p_1)$$

jest gładkie, to wówczas czwórka

$$(\mathsf{P}, B, \mathrm{G}, \pi)$$

jest wiązką główną.

Dowód: Na podstawie Tw. 2 z wykładu I (str. 14) o istnieniu cięć lokalnych surjektywnej submersji stwierdzamy istnienie pokrycia otwartego $\mathscr{O} = \{\mathcal{O}_i\}_{i \in I}$ rozmaitości B, na którego elementach określone są gładkie cięcia lokalne $\sigma_i \ : \ \mathcal{O}_i \longrightarrow \mathsf{P}$ submersji π, możemy zatem zdefiniować jawnie gładkie odwzorowania

$$\tau_i^{-1} \ : \ \mathcal{O}_i \times \mathrm{G} \longrightarrow \pi^{-1}(\mathcal{O}_i) \ : \ (x,g) \longmapsto r_g\big(\sigma_i(x)\big)\,.$$

Wykorzystując odwzorowanie ϕ_{P}, bez trudu znajdujemy ich (gładkie) odwrotności:

$$\tau_i \ : \ \pi^{-1}(\mathcal{O}_i) \longrightarrow \mathcal{O}_i \times \mathrm{G} \ : \ p \longmapsto \big(\pi(p), \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i \circ \pi(p), p\big)\big)\,.$$

Są one dobrze określone, gdyż

$$\pi\big(\sigma_i \circ \pi(p)\big) = (\pi \circ \sigma_i) \circ \pi(p) = \mathrm{id}_{\mathcal{O}_i} \circ \pi(p) = \pi(p)\,,$$

i – istotnie – spełniają postulowane tożsamości:

$$\tau_i^{-1} \circ \tau_i(p) = \tau_i^{-1}\big(\pi(p), \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i \circ \pi(p), p\big)\big) = r_{\phi_{\mathsf{P}}(\sigma_i \circ \pi(p), p)}\big(\sigma_i \circ \pi(p)\big) \equiv p\,,$$

$$\begin{aligned}\tau_i \circ \tau_i^{-1}(x, g) &= \tau_i\big(r_g\big(\sigma_i(x)\big)\big) = \big(\pi \circ r_g \circ \sigma_i(x), \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i \circ \pi \circ r_g \circ \sigma_i(x), r_g \circ \sigma_i(x)\big)\big) \\ &= \big(\pi \circ \sigma_i(x), \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i \circ \pi \circ \sigma_i(x), r_g \circ \sigma_i(x)\big)\big) \\ &= \big(x, \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i(x), r_g \circ \sigma_i(x)\big)\big) = (x, g)\,,\end{aligned}$$

z których druga wynika stąd, że działanie G odwzorowuje poziomicę π w siebie, a do tego nieuchronnie

$$\forall_{(p_1, p_2, g) \in \mathsf{P}^{\times 2} \times \mathrm{G}}\ :\ \phi_{\mathsf{P}}\big(p_1, r_g(p_2)\big) = \phi_{\mathsf{P}}(p_1, p_2) \cdot g\,.$$

Skonstruowane powyżej trywializacje lokalne spełniają w punktach $x \in \mathcal{O}_{ij},\ i, j \in I$ warunki

$$\begin{aligned}\tau_i \circ \tau_j^{-1}(x, g) &= \tau_i\big(r_g \circ \sigma_j(x)\big) = \big(\pi \circ r_g \circ \sigma_j(x), \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i \circ \pi \circ r_g \circ \sigma_j(x), r_g \circ \sigma_j(x)\big)\big) \\ &= \big(x, \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i(x), r_g \circ \sigma_j(x)\big)\big) = \big(x, \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i(x), \sigma_j(x)\big) \cdot g\big)\,,\end{aligned}$$

z których odczytujemy postać odwzorowań przejścia:

$$g_{ij}\ :\ \mathcal{O}_{ij} \longrightarrow \mathrm{G}\ :\ x \longmapsto \phi_{\mathsf{P}}\big(\sigma_i(x), \sigma_j(x)\big)\,,$$

zamykając tym samym procedurę identyfikacji postulowanej struktury wiązki głównej o grupie strukturalnej G. □

Przykładu wiązki głównej, szczególnie istotnego w modelowaniu efektywnej teorii pola w otoczeniu próżni teorii z symetrią ciągłą (globalną lub lokalną) i np. w opisie efektu Higgsa, dostarcza

Corollarium 1. Niechaj G będzie grupą Liego, $\mathrm{H} \subseteq \mathrm{G}$ zaś – dowolną jej podgrupą domkniętą. Czwórka

$$(\mathrm{G}, \mathrm{G}/\mathrm{H}, \mathrm{H}, \pi_{\mathrm{G}/\mathrm{H}})$$

jest topologiczną (wzgl. gładką) wiązką główną nad przestrzenią jednorodną G/H.

Dowód: Wystarczy zauważyć, że rzut $\pi_{\mathrm{G}/\mathrm{H}}$ jest – zgodnie z tezą Tw. 3 z wykładu IV (str. 12-13) – surjektywną submersją o poziomicach tożsamych z orbitami naturalnego prawego (regularnego) działania H, a do tego jest określone odwzorowanie jawnie gładkie

$$\phi_{\mathrm{G}}\ :\ \mathrm{G} \times_{\mathrm{G}/\mathrm{H}} \mathrm{G} \longrightarrow \mathrm{H}\ :\ (g_1, g_2) \longmapsto g_1^{-1} \cdot g_2\,.$$

□

Na poprzednim wykładzie wyróżniliśmy działania właściwe jako te, które pozwalają sprowadzić strukturę rozmaitości na przestrzeń orbit działania. Pierwszy przykład takiego działania przynosi

Stwierdzenie 3. Działanie definiujące grupy strukturalnej na przestrzeni totalnej wiązki głównej jest właściwe.

Dowód: Rozważmy ciągi $p.\ :\ \mathbb{N} \longrightarrow \mathsf{P}_{\mathrm{G}}$ i $g.\ :\ \mathbb{N} \longrightarrow \mathrm{G}$ o własnościach

$$\lim_{n \to \infty} p_n = p\,, \qquad \lim_{n \to \infty} (p_n \triangleleft g_n) = \widetilde{p}\,.$$

Wobec ciągłości rzutu kanonicznego na bazę oraz charakteru działania grupy strukturalnej (we włóknie) otrzymujemy równość

$$\begin{aligned}\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\widetilde{p}) &\equiv \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\lim_{n \to \infty} (p_n \triangleleft g_n)\big) = \lim_{n \to \infty} \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_n \triangleleft g_n) = \lim_{n \to \infty} \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_n) \\ &= \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\lim_{n \to \infty} p_n\big) = \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p)\,,\end{aligned}$$

która w świetle Def. 2 pozwala zapisać

$$\widetilde{p} = p \triangleleft \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p}) .$$

Niechaj $\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p) \in \mathcal{O}_i$, gdzie $\mathcal{O}_i$ jest elementem pokrycia trywializującego P_{G}. Istnieje indeks $N \in \mathbb{N}$ o własności

$$\forall_{n \geq N} \ : \ p_n, p_n \triangleleft g_n \in \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}^{-1}(\mathcal{O}_i) ,$$

możemy zatem rozpatrywać podciągi $p_{N+\cdot}$ i $p_{N+\cdot} \triangleleft g_{N+\cdot}$ w obrazie trywializacji $\tau_i \ : \ \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}^{-1}(\mathcal{O}_i) \xrightarrow{\cong} \mathcal{O}_i \times \mathrm{G}$, w którym

$$\tau_i(p_n) =: (x_n, \gamma_n) , \qquad\qquad \tau_i(p) =: (x, \gamma) ,$$

czyli

$$\lim_{n \to \infty} (x_n, \gamma_n) = (x, \gamma) ,$$

więc też

$$\tau_i(p_n \triangleleft g_n) = \tau_i(p_n) \triangleleft g_n = (x_n, \gamma_n) \triangleleft g_n = (x_n, \gamma_n \cdot g_n)$$

oraz

$$\tau_i(\widetilde{p}) = \tau_i\big(p \triangleleft \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p})\big) = \tau_i(p) \triangleleft \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p}) = (x, \gamma) \triangleleft \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p}) = \big(x, \gamma \cdot \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p})\big) ,$$

czyli

$$\lim_{n \to \infty} (\gamma_n \triangleleft g_n) = \gamma \cdot \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p}) .$$

Wobec ciągłości operacji grupowych wyprowadzamy stąd wniosek

$$\lim_{n \to \infty} g_n \equiv \lim_{n \to \infty} \big(\gamma_n^{-1} \cdot (\gamma_n \cdot g_n)\big) = \gamma^{-1} \cdot \big(\gamma \cdot \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p})\big) = \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p, \widetilde{p}) ,$$

który na mocy Stw. 4 z wykładu IV (str. 5) przesądza o słuszności dowodzonej tezy. □

Idąc tym tropem dalej w kierunku fizykalnych zastosowań

Corollarium 2. Przyjmijmy zapis Def. 1 i niechaj $(\mathsf{P}_{\mathrm{G}}, B, \mathrm{G}, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}})$ będzie wiązką główną, M zaś – rozmaitością z działaniem (lewostronnym) $\lambda \ : \ \mathrm{G} \times M \longrightarrow M$ grupy G. Rozważmy rozmaitość produktową $\mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times M$. Działanie grupy G dane wzorem

$$\widetilde{\lambda}_{\cdot} \ : \ \mathrm{G} \times (\mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times M) \longrightarrow \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times M \ : \ \big(g, (p, x)\big) \longmapsto \big(r(p, g^{-1}), \lambda(g, m)\big) \tag{2}$$

jest wolne i właściwe.

<u>*Dowód:*</u> Oczywisty. □

Mamy też

Stwierdzenie 4. Przyjmijmy zapis Def. 1 i niechaj G będzie grupą Liego, $\mathrm{H} \subseteq \mathrm{G}$ zaś – dowolną jej podgrupą domkniętą. Działanie podgrupy H na przestrzeni totalnej P_{G} wiązki głównej $(\mathsf{P}_{\mathrm{G}}, B, \mathrm{G}, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}})$ będące ograniczeniem (do H) działania definiującego $r_{\cdot}$ jest swobodne oraz właściwe i określa na P_{G} strukturę wiązki głównej

$$(\mathsf{P}_{\mathrm{G}}, \pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}/\mathrm{H}}, \mathsf{P}_{\mathrm{G}}/\mathrm{H}, \mathrm{H}) .$$

<u>*Dowód:*</u> Swobodny charakter działania H na P_{G} jest konsekwencją takiego samego charakteru działania grupy strukturalnej G na P_{G}, pozostaje zatem wykazać jego naturę właściwą. Niechaj ciągi $p_{\cdot} \in \mathsf{P}_{\mathrm{G}}^{\mathbb{N}}$ i $h_{\cdot} \in \mathrm{H}^{\mathbb{N}}$ spełniają warunki

$$\lim_{n \to \infty} p_n = p , \qquad\qquad \lim_{n \to \infty} (p_n \triangleleft h_n) = \widetilde{p} ,$$

a wtedy – wobec właściwego charakteru działania $\mathrm{G} \supset \mathrm{H} \ni h_n$ – istnieje podciąg $h_{n.} \in \mathrm{H}^{\mathbb{N}}$ o własności

$$\lim_{k\to\infty} h_{n_k} = h \in \mathrm{G}\,.$$

Ponieważ jednak H jest domknięta, przeto koniecznie $h \in \mathrm{H}$, co w świetle Stw. 4 z wykładu IV (str. 5) oznacza właśnie, że działanie H jest właściwe. W takim jednak razie zbiór orbit $\mathsf{P}_{\mathrm{G}}/\mathrm{H}$ niesie – na mocy Tw. 2 z wykładu IV (str. 6) o rozmaitości ilorazowej – strukturę rozmaitości gładkiej, względem której rzut kanoniczny $\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}/\mathrm{H}}$ jest surjektywną submersją, a że poziomice tegoż rzutu są orbitami działania H i mamy jednoznacznie określone odwzorowanie

$$\widetilde{\phi}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\ :\ \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \times_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}/\mathrm{H}} \mathsf{P}_{\mathrm{G}} \longrightarrow \mathrm{H}\ :\ (p_1,p_2) \longmapsto \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p_1,p_2)\,,$$

które jest jawnie gładkie, przeto na gruncie Stw. 2 konstatujemy słuszność drugiej części tezy. □

Przedstawimy obecnie wygodne kryterium trywialności wiązki głównej, które warto zestawić z analogicznym kryterium dla wiązek liniowych poznanym wcześniej.

Stwierdzenie 5. Istnieje wzajem jednoznaczna odpowiedniość między cięciami lokalnymi klasy C^∞ wiązki głównej i jej trywializacjami lokalnymi. W szczególności wiązka główna jest (globalnie) trywialna wtedy i tylko wtedy, gdy ma globalne cięcie.

Dowód: Cięciu lokalnemu $\sigma\ :\ \mathcal{O} \longrightarrow \pi^{-1}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O}) \subset \mathsf{P}_{\mathrm{G}},\ \mathcal{O} \in \mathscr{T}(B)$ przyporządkowujemy trywializację (lokalną)

$$\tau_\sigma\ :\ \pi^{-1}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O}) \longrightarrow \mathcal{O}\times\mathrm{G}\ :\ p \longmapsto \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\sigma\circ\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), p\big)\big)$$

o pożądanych własnościach, a więc odwracalną,

$$\tau_\sigma^{-1}\ :\ \mathcal{O}\times\mathrm{G} \longrightarrow \pi^{-1}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O})\ :\ (x,g) \longmapsto \sigma(x) \triangleleft g\,,$$

i G-ekwiwariantną,

$$\begin{aligned}
\tau_\sigma(p\triangleleft g) &\equiv \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p\triangleleft g), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\sigma\circ\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p\triangleleft g), p\triangleleft g\big)\big)\\
&= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\sigma\circ\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), p\triangleleft g\big)\big)\\
&= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\sigma\circ\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), p\big)\cdot g\big)\\
&= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\sigma\circ\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), p\big)\big)\triangleleft g \equiv \tau_\sigma(p)\triangleleft g\,.
\end{aligned}$$

I odwrotnie, dowolnej trywilizacji lokalnej $\tau\ :\ \pi^{-1}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O}) \xrightarrow{\cong} \mathcal{O}\times\mathrm{G}$ przypisujemy cięcie (lokalne)

$$\sigma_\tau\ :\ \mathcal{O} \longrightarrow \pi^{-1}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O})\ :\ x \longmapsto \tau^{-1}(x,e)\,.$$

Powyższe przyporządkowania są przy tym wzajem odwrotne, oto bowiem – z jednej strony –

$$\forall_{x\in\mathcal{O}}\ :\ \sigma_{\tau_\sigma}(x) = \tau_\sigma^{-1}(x,e) = \sigma(x)\triangleleft e = \sigma(x)\,,$$

oraz – z drugiej strony –

$$\begin{aligned}
\forall_{p\in\pi^{-1}_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O})}\ :\ \tau_{\sigma_\tau}(p) &= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\sigma_\tau\circ\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), p\big)\big)\\
&= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big), p\big)\big)\,,
\end{aligned}$$

a ponieważ

$$p \equiv \tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big)\triangleleft\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big), p\big)\,,$$

czyli

$$\begin{aligned}
\tau(p) &= \tau\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big)\triangleleft\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big), p\big)\big)\\
&= \tau\circ\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big)\triangleleft\phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big), p\big)
\end{aligned}$$

$$= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big) \triangleleft \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big), p\big)$$

$$= \big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), \phi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}\big(\tau^{-1}\big(\pi_{\mathsf{P}_{\mathrm{G}}}(p), e\big), p\big)\big),$$

przeto

$$\tau_{\sigma_\tau}(p) = \tau(p)\,.$$

□

Uwaga 2. Należy podkreślić, że ostatnia część tezy powyższego stwierdzenia nie stosuje się do wiązek włóknistych w ogólności. Ażeby się o tym przekonać, wystarczy zauważyć, że każda wiązka wektorowa ma globalne cięcie zerowe $\mathbf{0}_{\mathbb{V}}$.

W następnej kolejności zajmiemy się wyznaczeniem wygodnego opisu lokalnego morfizmów wiązek głównych pokrywających dyfeomorfizm identycznościowy na bazie (pośród których z czasem rozpoznamy tzw. „transformacje symetrii cechowania”).

Twierdzenie 1. Przyjmijmy zapis Def. 1. Dowolny morfizm $(\Phi,\ \mathrm{id}_B, \mathrm{id}_{\mathrm{G}})$ wiązek głównych $(\mathsf{P}^\alpha_{\mathrm{G}}, B, \mathrm{G}, \pi_{\mathsf{P}^\alpha_{\mathrm{G}}})$, $\alpha \in \{1,2\}$ o odnośnych trywializacjach lokalnych $\tau_i^\alpha\ :\ \pi^{-1}_{\mathsf{P}^\alpha_{\mathrm{G}}}(\mathcal{O}_i) \xrightarrow{\cong} \mathcal{O}_i \times \mathrm{G}$ (stowarzyszonych ze wspólnym pokryciem trywializującym $\mathscr{O} = \{\mathcal{O}_i\}_{i\in I}$) i odwzorowaniach przejścia $g^\alpha_{ij}\ :\ \mathcal{O}_{ij} \longrightarrow \mathrm{G}$, opisany przez diagram przemienny

$$\begin{tikzcd} \mathsf{P}^1_{\mathrm{G}} \arrow[r, "\Phi"] \arrow[d, "\pi_{\mathsf{P}^1_{\mathrm{G}}}"'] & \mathsf{P}^2_{\mathrm{G}} \arrow[d, "\pi_{\mathsf{P}^2_{\mathrm{G}}}"] \\ B \arrow[r, equal, "\mathrm{id}_B"'] & B \end{tikzcd},$$

zadaje rodzinę $\{h_i\}_{i\in I}$ odwzorowań (lokalnie) klasy C^∞

$$h_i\ :\ \mathcal{O}_i \longrightarrow \mathrm{G}\,,\quad i \in I$$

o własności

$$\forall_{x\in\mathcal{O}_{ij}}\ :\ g^2_{ij}(x) = h_i(x)\cdot g^1_{ij}(x)\cdot h_j(x)^{-1}\,. \tag{3}$$

I odwrotnie, każda taka rodzina wyznacza jedyny morfizm opisanego typu.

Dowód: Pozostawiamy jako ćwiczenie Czytelnikowi. □

Stwierdzenie 6. Przyjmijmy zapis Def. 1. Podkategoria

$$\mathbf{GrpBun}_{\mathrm{G}}(B\,|\,\mathrm{id}_B)$$

kategorii $\mathbf{GrpBun}_{\mathrm{G}}(B)$ wiązek głównych nad bazą B o grupie strukturalnej G o tej samej klasie obiektów co $\mathbf{GrpBun}_{\mathrm{G}}(B)$ i o morfizmach o identycznościowej składowej na bazie, $f = \mathrm{id}_B$ (i na grupie strukturalnej, $\varphi = \mathrm{id}_{\mathrm{G}}$) jest grupoidem.

Dowód: W świetle Tw. 1 wystarczy poprowadzić rozważania w opisie lokalnym, w którym dowolny morfizm $\Phi\ :\ \mathsf{P}^1_{\mathrm{G}} \longrightarrow \mathsf{P}^2_{\mathrm{G}}$ pokrywający identyczność na bazie B jest reprezentowany przez rodzinę odwzorowań $h_i\ :\ \mathcal{O}_i \longrightarrow \mathrm{G}$, $i \in I$. Na mocy tego samego stwierdzenia rodzina odwzorowań $\{\widetilde{h}_i := \mathrm{Inv}\circ h_i\}_{i\in I}$ określa morfizm $\mathsf{P}^2_{\mathrm{G}} \longrightarrow \mathsf{P}^1_{\mathrm{G}}$, który w oczywisty sposób jest odwrotnością Φ. □

Wiązki główne odgrywają fundamentalną rolę w opisie (lokalnych) symetrii teorii fizycznych, o czym więcej powiemy już wkrótce. Stanowią też punkt wyjścia do nowych istotnych fizykalnie konstrukcji matematycznych, którymi zajmiemy się obecnie.

Uwaga 3. Okazuje się, że wiązkę wektorową $\mathbb{V}$ można odtworzyć (z dokładnością do izomorfizmu) z odnośnej wiązki reperów $\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}$ przez pewną sprytną konstrukcję, którą przedstawiamy poniżej. Jak wynika wprost z definicji $\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}$, jest dobrze określone odwzorowanie (punktowej) ewaluacji

$$\widehat{\mathrm{ev}} \;:\; \mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n}\longrightarrow\mathbb{V} \;:\; \big((\beta_x,x),v\big)\longmapsto\big(\beta_x(v),x\big)\,.$$

Odwzorowanie to jest stałe na orbitach działania

$$\begin{aligned}\widetilde{\mathrm{ev}} \quad &: \quad \mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\times\big(\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n}\big)\longrightarrow\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n}\\ &: \quad \big(\chi,\big((\beta_x,x),v\big)\big)\longmapsto\big(\big(\beta_x\circ\chi^{-1},x\big),\chi(v)\big)\,,\end{aligned}$$

zapisanego w terminach naturalnego (definiującego) działania grupy $\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})$ na $\mathbb{K}^{\times n}$,

$$\mathrm{ev} \;:\; \mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\times\mathbb{K}^{\times n}\longrightarrow\mathbb{K}^{\times n} \;:\; (\chi,v)\longmapsto\chi(v)\,.$$

To oznacza, że $\widehat{\mathrm{ev}}$ zstępuje na rozmaitość ilorazową $(\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})$ zdefiniowaną w odniesieniu do działania $\widetilde{\mathrm{ev}}$, której istnienie zapewnia Cor. 2. Innymi słowy, $\widehat{\mathrm{ev}}$ zadaje odwzorowanie

$$\begin{aligned}[\widehat{\mathrm{ev}}] \quad &: \quad (\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\longrightarrow\mathbb{V}\\ &: \quad \big[\big((\beta_x,x),v\big)\big]\longmapsto\widehat{\mathrm{ev}}\big((\beta_x,x),v\big)\equiv\big(\beta_x(v),x\big)\end{aligned} \tag{5}$$

które domyka diagram przemienny

$$\begin{tikzcd} & & \mathbb{V} \\ \mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n} \arrow[urr, "\widehat{\mathrm{ev}}"] \arrow[rr, "\pi_{(\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})}"'] & & (\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K}) \arrow[u, "{[\widehat{\mathrm{ev}}]}"'] \end{tikzcd}\,.$$

Zapisany na nim rzut kanoniczny $\pi_{(\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})}$ na przestrzeń orbit jest – w świetle Twierdzenia o rozmaitości ilorazowej – gładką submersją, przeto wprost na mocy Twierdzenia o kwaziuniwersalnej własności submersji (z Niezbędnika – Stw. 10) gładkość odwzorowania indukowanego $[\widehat{\mathrm{ev}}]$ jest implikowana przez gładkość odwzorowania $\widehat{\mathrm{ev}}$. Przy tym bez trudu przekonujemy się, że w ograniczeniu do dowolnego włókna $(\mathrm{Iso}_{\mathbb{K}}(\mathbb{K}^{\times n},\mathbb{V}_x)\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})$, $x\in B$ odwzorowanie to jest bijekcją. Istotnie, wybierzmy dowolną bazę $\beta_x^*\in\mathrm{Iso}_{\mathbb{K}}(\mathbb{K}^{\times n},\mathbb{V}_x)$ i rozważmy zbiór $S:=\{\ ((\beta_x^*,x),v)\ \ |\ \ v\in\mathbb{K}^{\times n}\ \}$. Orbity dwóch dowolnych jego elementów, $\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\triangleright((\beta_x^*,x),v_1)$ i $\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\triangleright((\beta_x^*,x),v_2)$, albo pokrywają się ze sobą, albo też są rozłączne (jako klasy abstrakcji relacji równoważności). Pierwsza z tych ewentualności zachodzi wtedy i tylko wtedy, gdy

$$\begin{aligned}&\big((\beta_x^*,x),v_2\big)\in\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\triangleright\big((\beta_x^*,x),v_1\big)\\ \Longleftrightarrow\quad &\exists_{\chi\in\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})}\;:\;\big((\beta_x^*,x),v_2\big)=\big(\big(\beta_x^*\circ\chi^{-1},x\big),\chi(v_1)\big)\\ \Longleftrightarrow\quad &(\ \chi=\mathrm{id}_{\mathbb{K}^{\times n}}\quad\wedge\quad v_2=v_1\ )\,,\end{aligned}$$

zatem nietożsame elementy zbioru S należą do rozłącznych orbit. Moc włókna $(\mathrm{Iso}_{\mathbb{K}}(\mathbb{K}^{\times n},\mathbb{V}_x)\times\mathbb{K}^{\times n})/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})$ jest więc nie mniejsza niż moc włókna $\mathbb{V}_x$. Pozostaje sprawdzić injektywność $[\widehat{\mathrm{ev}}]$. W tym celu rozważmy konsekwencje równości

$$\beta_x^1(v_1)\equiv[\widehat{\mathrm{ev}}]\big(\big[\big((\beta_x^1,x),v_1\big)\big]\big)=[\widehat{\mathrm{ev}}]\big(\big[\big((\beta_x^2,x),v_2\big)\big]\big)\equiv\beta_x^2(v_2)\,.$$

Ta jest równoważna równości

$$v_2=\beta_x^{2\,-1}\circ\beta_x^1(v_1)\,,$$

która implikuje relację
$$v_2 \in \mathrm{GL}(n;\mathbb{K}) \triangleright v_1\,,$$
a dalej także
$$\big((\beta_x^2,x),v_2\big) = \big((\beta_x^1\circ\big(\beta_x^{2\,-1}\circ\beta_x^1\big)^{-1},x),\beta_x^{2\,-1}\circ\beta_x^1(v_1)\big) \in \mathrm{GL}(n;\mathbb{K}) \triangleright \big((\beta_x^1,x),v_1\big)\,.$$
Na tej podstawie wyciągamy wniosek o równości argumentów,
$$\big[\big((\beta_x^1,x),v_1\big)\big] = \big[\big((\beta_x^2,x),v_2\big)\big]\,,$$
która przesądza o injektywności $[\widehat{\mathrm{ev}}]$. Mamy zatem do czynienia z gładką bijekcją. Skonstruujemy jej gładką odwrotność. W tym celu użyjemy lokalnych trywializacji $\tau_i\ :\ \pi^{-1}_{\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}}(\mathcal{O}_i) \xrightarrow{\cong} \mathcal{O}_i\times \mathrm{GL}(n;\mathbb{K}),\ i\in I$ wiązki reperów stowarzyszonych z pokryciem $\{\mathcal{O}_i\}_{i\in I}$, które w odwołaniu do tezy Stw. 5 pozwalają nam skonstruować lokalnie gładkie cięcia
$$\sigma_i\ :\ \mathcal{O}_i \longrightarrow \mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}\ :\ x\longmapsto \tau_i^{-1}(x,e)\equiv\big(\beta_i(x),x\big)\in \mathrm{Iso}_{\mathbb{K}}(\mathbb{K}^{\times n},\mathbb{V}_x)\times\{x\}\,,$$
przy czym pole baz β_i zależy (lokalnie) gładko od punktu w $\mathcal{O}_i\subset B$. Łatwo przekonujemy się, że odwzorowanie zadane lokalnie (nad $\mathcal{O}_i\ni x$) w postaci
$$\Sigma_i\restriction_{\mathbb{V}_x}\ :\ \mathbb{V}_x\longrightarrow \big(\mathrm{Iso}_{\mathbb{K}}(\mathbb{K}^{\times n},\mathbb{V}_x)\times\mathbb{K}^{\times n}\big)/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\ :\ \nu\longmapsto\big[\big((\beta_i(x),x),\beta_i(x)^{-1}(\nu)\big)\big]$$
jest (lokalną) odwrotnością $[\widehat{\mathrm{ev}}]$, oto bowiem
$$\begin{aligned}\Sigma_i\circ[\widehat{\mathrm{ev}}]\big(\big[\big((\beta_x,x),v\big)\big]\big) &= \Sigma_i\circ\beta_x(v) = \big[\big((\beta_i(x),x),\beta_i(x)^{-1}\circ\beta_x(v)\big)\big]\\ &\equiv \big[\big((\beta_x\circ\big(\beta_i(x)^{-1}\circ\beta_x\big)^{-1},x\big),\beta_i(x)^{-1}\circ\beta_x(v)\big)\big] = \big[\big((\beta_x,x),v\big)\big]\end{aligned}$$
a nadto – dla $\nu\in\mathbb{V}_x$ –
$$[\widehat{\mathrm{ev}}]\circ\Sigma_i(\nu) = [\widehat{\mathrm{ev}}]\big(\big[\big((\beta_i(x),x),\beta_i(x)^{-1}(\nu)\big)\big]\big) = \beta_i(x)\big(\beta_i(x)^{-1}(\nu)\big) = \nu\,.$$
I wreszcie na koniec upewniamy się, że odwzorowania lokalne Σ_i stanowią ograniczenia (do odnośnych elementów $\pi_{\mathbb{V}}^{-1}(\mathcal{O}_i)$ pokrycia przestrzeni totalnej $\mathbb{V}$) odwzorowania globalnie gładkiego. W tym celu musimy najpierw ustalić regułę transformacyjną dla lokalnych wyborów bazy β_i. Niechaj $g_{ij}\ :\ \mathcal{O}_{ij}\longrightarrow \mathrm{GL}(n;\mathbb{K})$ będą odwzorowaniami przejścia dla wybranych wcześniej trywializacji lokalnych $\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}$, tj. – dla dowolnych $x\in\mathcal{O}_{ij}$ oraz $\chi\in\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})$ –
$$\tau_i\circ\tau_j^{-1}(x,\chi) = \big(x,g_{ij}(x)\circ\chi\big)\,.$$
Obliczamy wówczas
$$\begin{aligned}\big(\beta_j(x),x\big) &\equiv \tau_j^{-1}(x,\mathrm{id}_{\mathbb{K}^{\times n}}) = \tau_i^{-1}\big(x,g_{ij}(x)\big) = \tau_i^{-1}(x,\mathrm{id}_{\mathbb{K}^{\times n}})\triangleleft g_{ij}(x)\\ &= \big(\beta_i(x),x\big)\triangleleft g_{ij}(x)\equiv\big(\beta_i(x)\circ g_{ij}(x),x\big)\,,\end{aligned}$$
czyli
$$\beta_j(x) = \beta_i(x)\circ g_{ij}(x)\,,$$
a stąd już łatwo wyprowadzamy – dla dowolnego punktu $\nu\in\mathbb{V}_x,\ x\in\mathcal{O}_{ij}$ – pożądaną tożsamość
$$\begin{aligned}\Sigma_j(\nu) &= \big[\big((\beta_j(x),x),\beta_j(x)^{-1}(\nu)\big)\big] = \big[\big((\beta_i(x)\circ g_{ij}(x),x),g_{ij}(x)^{-1}\circ\beta_i(x)^{-1}(\nu)\big)\big]\\ &= \big[\big((\beta_i(x),x),\beta_i(x)^{-1}(\nu)\big)\big]\equiv\Sigma_i(\nu)\,.\end{aligned}$$
Dotychczasowe nasze rozważania pozwalają nam wypisać wprost trywializacje lokalne
$$\begin{aligned}[\tau_i]\ &:\ \big(\pi^{-1}_{\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}}(\mathcal{O}_i)\times\mathbb{K}^{\times n}\big)/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\xrightarrow{\cong}\mathcal{O}_i\times\mathbb{K}^{\times n}\\ &:\ \big[\big((\beta_x,x),v\big)\big]\longmapsto\big(x,\beta_i(x)^{-1}\circ\beta_x(v)\big)\end{aligned}$$
o odwrotnościach
$$\begin{aligned}[\tau_i]^{-1}\ &:\ \mathcal{O}_i\times\mathbb{K}^{\times n}\xrightarrow{\cong}\big(\pi^{-1}_{\mathsf{F}_{\mathrm{GL}}\mathbb{V}}(\mathcal{O}_i)\times\mathbb{K}^{\times n}\big)/\mathrm{GL}(n;\mathbb{K})\\ &:\ (x,v)\longmapsto\big[\big((\beta_i(x),x),v\big)\big]\end{aligned}$$

i tym samym zidentyfikować strukturę wiązki włóknistej na rozmaitości ilorazowej $(\mathsf{F}_{\rm GL}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/{\rm GL}(n;\mathbb{K})$, przy czym jest jasne, że jest to wiązka wektorowa nad B o ciele bazowym $\mathbb{K}$. Odnotujmy na marginesie, że odwzorowania przejścia dla wypisanych tu trywializacji przyjmują – w dowolnym punkcie $(x,v)\in\mathcal{O}_{ij}\times\mathbb{K}^{\times n}$ – postać

$$\begin{aligned}[\tau_i]\circ[\tau_j]^{-1}(x,v) &= [\tau_i]\big(\big[\big(\big(\beta_j(x),x\big),v\big)\big]\big)=\big(x,\beta_i(x)^{-1}\circ\beta_j(x)(v)\big)\\ &= \big(x,g_{ij}(x)(v)\big)\,,\end{aligned}$$

identyczną jak w przypadku $\mathbb{V}$. Wobec swojej oczywistej $\mathbb{K}$-liniowości odwzorowanie $[\widehat{\rm ev}]$ jawi się nam jako izomorfizm wiązek wektorowych

$$[\widehat{\rm ev}]\ :\ (\mathsf{F}_{\rm GL}\mathbb{V}\times\mathbb{K}^{\times n})/{\rm GL}(n;\mathbb{K})\xrightarrow{\cong}\mathbb{V}\,.$$

Dotychczasowa dyskusja dostarczyła nam należytych podstaw pojęciowych do omówienia zastosowań teorii wiązek głównych w opisie symetrii fizykalnych.